

ÉLET ÉS DOKUMENTUM

Kucsera Ferenc

Emlékezés Hegedűs elvtársra

A huszas évek végén, a munkásmozgalom egyre élénkülő forradalmi forgatagában találkoztam vele Szabadkán. Ifjúmunkások voltunk mind a ketten és az akkori SzKOJ, a Jugoszláv kommunista ifjúmunkás szövetség tagjai.

En a Párt helyi bizottságának felszólítására kerültem Szabadkára, ahol az akkortájt megjelenő „Szervezett Munkás” magyarnyelvű osztályharcos hetilap kiadóhivatali teendőit kellett végezni. A lap megjelenését ugyanis veszélyeztette a szerkesztőség körül csoportosult egyes fizetett személyek megalkuvó politikája, akiken keresztül az akkori reakciós népellenes rendszer mindent elkövetett, hogy a vajdasági magyar dolgozók kezéből kicsavarja hatásos eszmei fegyverüket, a „Szervezett Munkást”. A burzsoá elnyomatás egyik leghívebb végrehajtó közege, a szabadkai rendőrség, állandó üldözésnek tette ki a lapot s a legnagyobb csapást úgy vélte mérni rá akkoriban, hogy felelős szerkesztőjét, Hedrih Károlyt, — aki pedig régóta szabadkai illetőséggel bírt, — kiutasította az ország területéről. Így került a „Szervezett Munkás” élére felelős szerkesztőként a fiatal Hegedűs József.

Nem volt könnyű dolga. A január hatodiki diktatúra időben még messze volt, de rendőri intézkedésekben már előre vetette árnyékát. Hegedűsnek azonban nemcsak a könyörtelen külső ellenséggel kellett megküzdenie, de a sorainkban lapító megalkuvókkal is. A „Szervezett Munkásnak” főleg Gubik Nándor és a köréje csoportosult opportunisták klikk volt az ellensége. S Hegedűs a munkásmozgalomnak ezekkel a kivénhedt és levitézlett figuráival szemben fiatalos hévvel vette fel a harcot és következetesen határozott munkájával kitűnően megállta a helyét. De én nemcsak a lapnál voltam tanúja fáradhatatlan aktivitásának, hanem a SzKOJ egyik alapszervezetében is alkalmam volt közelebbről megismerni ezt a fáradhatatlan szervezőt, aki nagy hatással volt az öntudatosodó osztályharcos ifjúságra és kiváló agitátora a munkásmozgalomnak.

Bátorságára, a küzdelemben mindig tettekész egyéniségére jel-

lemző az az eset, amely bár közel harminc éve történt, ma sem felejtettem meg emlékeimben. 1928 nyarán alapszervezetünk határozatot hozott, hogy a szabadkai rendőrségi fogdában agyonvert Vojnic-Zélics ifjúmunkás elvtársunk halálának évfordulóját méltóképpen fogjuk megünnepelni. Vasárnap volt. Szép, meleg nyári nap. A Tol-sztoj-utcai Munkásotthon már a koradélutáni órákban zsufolásig megtelt. Kint az utcán is nagy tömeg csoportosult s így indult el aztán mintegy hatszáz ember, főleg ifjúmunkások, ki a temetőbe. Zárt sorokban vonultunk fel, vörösszallagos koszorúkat vittünk a bajai-úti temetőbe mártírhálált halt elvtársunk sírjára.

Útközben megnőtt a menetelők száma, a komor ünnepélyesség-gel haladó tömeg hatása olyan lenyűgöző volt, hogy a munkásmoz-galom harcával rokonszenvező emberek mindenütt csatlakoztak hoz-zánk. Elhelyeztük a koszorúkat, de addigra megérkeztek a rendőr-ség lovas és gyalogos osztagai és oszlásra szólították fel a tömeget. De egyetlen ember nem mozdult a helyéről. Ökölbeszorult kézzel, elszánt arccal néztünk farkasszemet a rendőrökkel. Aztán, amikor megtudtuk, hogy a rendőrség e bátor forradalmi tüntetés szerve-zőit le akarja tartóztatni, áttörhetetlen gyűrűt formáltunk Hegedűs elvtársunk körül. Nem tudtuk, kapott-e parancsot a rendőrség fegy-verhasználatra, nem is sokat törődtünk vele. Mindenre elszántan, saját testünkkel védtük azt a vékony, élénk tekintetű fiút, aki nekünk tanítónk, legkedvesebb elvtársunk volt, Hegedűs Józsefet. Nem hurcolhatták el hát közülünk. Nem, ez nem sikerült a rendőrségnek. Hegedűs meg látva a tehetetlen és megzavarodott rendőröket, még bátrabban hajtotta végre az alapszervezet határozatát. Két ifjúmun-kás vállain ülve lelkesítő forradalmi beszédben emlékezett meg Voj-nics-Zélics munkásságáról halálának nyolcadik évfordulóján.

Mondom, közel harminc éve, hogy elmúlt ez a szép harcós nyári nap a szabadkai temetőben. De ahogy én nem tudom elfelejteni, ahogy nekem ösztönzést és bátorítást adott az a nagyszerű forradalmi tömegjelenet az utána következő évek és évtizedek sok keserű megpróbáltatással teli napjaiban, úgy biztosra veszem, hogy a velem egykorúak, a lassan öregedő proletár harcósok emlékében is ott él az a kép: a rendőrökkel farkasszemet néző ifjúmunkások gyűrűje, közepén a lángoló szavakkal beszélő Hegedűs Józseffel. Gyászünnepség volt ez, de az élet minden erejével teli megmozdu-lás, a forradalomért küzdő öntudatos ifjúmunkásság felejthetetlen megmozdulása.

Persze, a rendőrség is megtalálta a módját, hogy bosszút álljon ezért az elszenvedett vereséért. Hegedűst letartóztatták és 14 napi elzárásra ítélték „csendháborítás” miatt.

Abban az időben a jugoszláv munkásmozgalom, valamint annak élcsapata, a Jugoszláv Kommunista Párt, mindinkább erősödött és

tevékenységével egyre forradalmibbá vált. 1928 tavaszán és nyarán egymást érték a földmunkásság megmozdulásai a Vajdaság falvaiban és városaiban a nagyobb darab kenyérért, de megmozdultak az ipari központok kizsákmányolt proletártömegei is az ország más részeiben. Ennek az osztályharcos vajdasági mozgalomnak magyar viszonylatban a „Szervezett Munkás” volt szellemi irányítója és szervezője. S abban az időben Hegedűs elvtárs nem egyszer állt vádlottként, — mint a lap felelős szerkesztője, — az osztálybíróság előtt, ahol keményen védte a munkásosztály igazát. Egyszer sajtó útján elkövetett „rágalmazás” miatt kéthónapi elzárásra ítélték.

1929 január hatodika után megszűnt a „Szervezett Munkás”, Hegedűs Zágrábba ment s évekig nem találkoztunk. 1935-ben ismét Szabadkára kerül, tevékenyen vesz részt a Kommunista Párt munkájában, s mint a szabadkai pártvezetőség tagja Zomborba jön, a pártszervezet megalapításán fáradozik. Egy évvel később, 1936 novemberében a nagy vajdasági lebukások idején ő is rendőrkezre kerül és a többi letartóztatottal együtt Zrenyaninba, — az akkori Petrovgrádba — szállítják, majd később a szabadkai törvényszék fogházába kísérik. Itt egyik kitartó szervezője volt a mintegy 120 politikai letartóztatott éhségstrájkjának, amely teljes győzelemmel végződött. Későbbben részt vett a letartóztatott elvtársak májuselsejei tüntetésének előkészítésében, de közben egészségi állapota a kínzások és a börtönlevegő következtében annyira megromlott, hogy 1937 május kilencedikének hajnalán, amikor a csendőrök sorfala között vasraverve négyes csoportokban kísérték bennünket az állomásra, ő már csoportukhoz láncolva, súlyos betegen került a ránkvárakozó vonatra. De még így betegen is forradalmi jelszavakat kiáltott búcsúzóul hozzátartozóinak és szabadon maradt elvtársaink felé.

A kétévi börtönbüntetés letöltése után Hegedűs József ismét Zágrábba ment, ahol a Párt instruktoraként működött. Akkor már egészségesebb szellem uralkodott a Pártban és Hegedűs, mint hallottam, jól megállta a helyét.

De én, sajnos, többé nem találkoztam vele. Haláláról is csak a sajtóból értesültem, temetésére se mehettem el. Csak az ő halálával ért kínzó veszteség érzése mardosott és az a keserű tudat, hogy Hegedűs József a magyarországi Sztalin-imádatnak esett áldozatul.

Most, hogy visszaemlékezem rá, folytonosan feltolul emlékeim közül annak a régi tüntetésnek a képe a szabadkai temetőben s gondolatban ott állok a zárt sorokban, amelyek azóta naggyá, hatalmasá nőttek, egész Jugoszlávia öntudatos dolgozó tömegeiből, hogy lankadatlan hittel kiáltson magasbalökött ököllel, mint annakidején az ő példájára azon a tüntetésen, de most már az ő nevét:

Dicsőség Hegedűs elvtárs emlékének!